

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси

на тему: «Місцеві бюджети в економічній системі держави»

Виконавець:

студент факультету фінансів і банківської
справи

Жадовець Альбіна Павлівна _____

/підпис/

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор

Волохова Ірина Семенівна _____

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Необхідність розв'язання проблем, пов'язаних з розвитком місцевих бюджетів в умовах системних трансформацій у економіці та державному управлінні. В процесі реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади функціонування місцевих бюджетів повинно бути спрямоване на активізацію внутрішнього потенціалу, застосування механізмів нарощення доходної бази, забезпечення оптимального використання ресурсів громади та її стабільного економічного розвитку. Особливої актуальності зазначені питання набувають у зв'язку з реалізацією першого етапу адміністративно-територіальної реформи, внесенням змін до бюджетно-податкового законодавства та реалізацією низки секторальних реформ. Зазначені зміни провокують ризики, вирішення яких вперше є завданням органів місцевого самоврядування.

Завдання дослідження:

- описати

соціально-економічну сутність місцевих бюджетів;

- дослідити

змістовність самоврядування як основи функціонування місцевих бюджетів;

- проаналізувати

практику формування доходів місцевих бюджетів;

- запропонувати

напрями підвищення ефективності витрачання коштів місцевих бюджетів;

- обґрунтувати

необхідність децентралізації як чинника сталого економічного розвитку регіонів

Об'єкт дослідження - процес забезпечення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів та їх використання в економічній системі.

Предмет дослідження - економічні відносини з приводу формування, розподілу та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів

Методи дослідження: діалектичний, емпіричний та логічний методи наукового пізнання при дослідженні сутності місцевих бюджетів, статистичні методи для здійснення моніторингу та виявлення основних тенденцій розвитку місцевих бюджетів, зокрема: методи динамічних порівнянь та графічного зображення кількісних величин, групування та математичного моделювання.

Інформаційна база дослідження. Законодавчі та нормативно-правові акти з питань фінансів, бюджету, оподаткування; звітні дані Міністерства фінансів України і Державного казначейства України; статистичні матеріали Державного комітету статистики України; аналітичні матеріали групи фіскального аналізу при Комітеті Верховної Ради України з питань бюджету; матеріали, опубліковані в рамках Програми сприяння парламенту України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (91 найменувань) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок. Основний зміст викладено на 84 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні засади функціонування місцевих бюджетів»* розглянуто сутність місцевих бюджетів, їх значення в економіці, принципи міжбюджетних відносин, переваги бюджетної децентралізації.

У другому розділі *«Аналіз формування та виконання місцевих бюджетів України»* проаналізовано особливості та проблеми формування доходної частини місцевих бюджетів, стан та структуру видатків місцевих бюджетів, тенденції розвитку міжбюджетних відносин.

У третьому розділі *«Розвиток місцевих бюджетів України в умовах економічного зростання»* запропоновано шляхи оптимізації формування доходної частини місцевих бюджетів та напрями підвищення ефективності витрачання коштів місцевих бюджетів України.

ВИСНОВКИ

На основі дослідження економічної сутності місцевих бюджетів можна стверджувати, що категорія «місцеві бюджети» відображає фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, як власних так і делегованих, що покладаються на органи місцевого самоврядування.

Місцевий бюджет виступає важливим інструментом регулювання і стимулювання економічних відносин, а також підвищення ефективності виробництва. Важливе значення при цьому має соціальна спрямованість бюджетних коштів.

В Україні місцевим бюджетам належить важлива роль у забезпеченні конституційних гарантій, вирішенні соціальних проблем, підвищенні рівня добробуту населення. Запровадження нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів полягає у розширенні прав місцевих органів влади, джерел їх формування, наданні їм повної бюджетної самостійності та створення реального підґрунтя для виконання своїх повноважень.

Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок надходжень від сплати фізичними і юридичними особами податків, зборів та інших обов'язкових платежів, надходжень з інших джерел, встановлених законодавством України. Видатки місцевих бюджетів включають бюджетні призначення, встановлені рішенням про місцевий бюджет, на конкретні цілі, пов'язані з реалізацією програм та заходів, перелік яких визначено Бюджетним кодексом України.

Згідно Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» бюджет місцевого самоврядування – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування. Із змісту норми Закону можна зробити висновок про те, що в ній практично ототожнюються поняття «бюджет місцевого самоврядування» та «місцевий бюджет».

Соціально-економічні і політичні трансформації, які розпочалися в Україні з проголошенням незалежності, сприяли активізації процесу демократизації суспільства та держави. У результаті даних перетворень було почато розбудову європейської моделі місцевого самоврядування, яка є інструментом розв'язання локальних проблем, надання суспільних благ та послуг, реалізації інтересів територіальних громад. Місцеве самоврядування виступає основним принципом, що забезпечує зв'язок громадян з державою та гарантує можливість їх участі в державному управлінні.

У результаті аналізу особливостей формування доходів місцевих бюджетів виявлено, що в Україні гостро постає проблема з високим рівнем концентрації бюджетних ресурсів на центральному рівні. Процеси фінансово-бюджетної децентралізації хоча й набули незворотного характеру, але не мають системності і все ще не сприяють стимулюванню місцевих органів до пошуку джерел активізації власних економічних ресурсів.

На основі проведеного аналізу структури та тенденцій формування видатків місцевих бюджетів можна зробити висновок про зростання ролі місцевих бюджетів у бюджетній системі України, яке обумовлюється

підвищенням ефективності процесу надання суспільних послуг, що гарантуються державою, завдяки наближеності до безпосереднього споживача таких послуг.

Аналіз даних щодо розподілу видатків місцевих бюджетів показав, що найвагомішу їх частку становить саме фінансування заходів соціальної сфери, з чого можемо зробити висновок про важливу соціальну роль місцевих бюджетів. Однак висока частка соціальних видатків в структурі місцевих бюджетів на практиці не забезпечує належний рівень якості послуг для населення. Багаторічне гальмування реформ у соціальній сфері призводить до неефективного використання значної частки бюджетних ресурсів.

Динаміка видатків місцевих бюджетів у розрізі функціональної класифікації засвідчує стійку тенденцію до зростання. Однак, що стосується структурних співвідношень, то лише частка видатків на соціальний захист підвищується, інші ж видатки соціально-культурного спрямування характеризуються суперечливими тенденціями щодо зміни їх частки. Це пояснюється тим, що на початкових етапах процесу децентралізації місцеві бюджети перебувають в істотній залежності від рішень, прийнятих на центральному рівні, а часті зміни у законодавстві, існування колізій та можливостей двоякого трактування тих чи інших законодавчих нововведень породжують невизначеність у діях місцевої влади.

Аналіз міжбюджетних трансфертів свідчить про те, що місцеві бюджети в Україні нині формуються переважно не за рахунок власних та закріплених джерел надходжень, а за рахунок міжбюджетних трансфертів із бюджетів вищого рівня – частка трансфертів у структурі ресурсу місцевих бюджетів становить близько 55%. Тобто управління використанням бюджетних ресурсів фактично здійснюється із центру, що суперечить загальним засадам Європейської хартії місцевого самоврядування.

Наразі в Україні відбувається процес децентралізації бюджетної системи. Головна проблема реформи – відсутність єдиного центру ухвалення рішень. Найважливішим є проведення бюджетної децентралізації, яке повинно

зменшити роль держави у фінансовому забезпеченні розвитку громад та регіонів із паралельним створенням можливостей для зміцнення автономності місцевих бюджетів.

Оскільки місцеві податки та збори в Україні становлять найбільшу частку у структурі доходів місцевих бюджетів і є одним із важливих економічних інструментів державного регулювання, їх реформування повинно здійснюватися для максимізації та стабілізації доходів місцевих бюджетів, урахування інтересів підприємства, регулювання дій ринкових механізмів та реалізації соціально справедливої фіскальної політики.

Для вдосконалення системи місцевих податків і зборів необхідно:

1) розширити в адекватних межах (ураховуючи реальні можливості, місцеві умови, отриманий досвід, у т. ч. історичний) кількість місцевих податків та зборів, а також повноваження місцевих рад щодо їх установаження і справляння;

2) закріпити обов'язковий перелік місцевих податків та зборів, що буде запроваджуватися на всій території України та в кожній територіальній громаді.

3) основу місцевого оподаткування мають становити майнові податки: податок на транспортні засоби і податок на майно. Необхідно надати податку на прибуток підприємств статусу місцевого, саме тоді вони будуть відігравати істотну роль у формуванні доходної частини бюджетів місцевого самоврядування. Нарощення податкових надходжень до бюджету може відбуватися також через зростання динаміки фінансово-господарського обороту за рахунок створення соціально-економічної інфраструктури в окремих територіально-адміністративних одиницях;

4) у період адміністративної реформи, яка проводиться в Україні, потрібно забезпечити реалізацію основних принципів бюджетної і податкової політики, спрямованої на створення міцної фінансової бази як однієї з найважливіших передумов зміцнення й розвитку держави та зростання її міжнародного авторитету;

5) виробити стабільну законодавчу базу місцевого оподаткування для зростання податкових надходжень до міських бюджетів за рахунок удосконалення системи оподаткування, у тому числі запровадження науково обґрунтованих, перевірених на практиці місцевих податків і зборів, перелік податкових пільг, які б не тільки забезпечували оптимальні фінансові надходження, а й були б стимулом для розвитку підприємництва та виробництва, підвищення добробуту населення, активного пошуку ефективних методів та форм вирішення завдань соціально-економічного розвитку;

б) вдосконалити структуру податкових органів та забезпечити отримання їх фахівцями відповідної кваліфікації шляхом створення дієвої системи підготовки й підвищення кваліфікації кадрів, урахуваючи працівників органів місцевого самоврядування, що пов'язані зі справлянням місцевих податків і зборів.

Розмежувати на законодавчому рівні сфери діяльності і взаємодії органів державної податкової служби та органів місцевого самоврядування, у тому числі у забезпеченні стягнення місцевих податків і зборів, за рахунок внесення певних змін та доповнень до законів України «Про місцеве самоврядування», «Про державну податкову службу» чи інших нормативно-правових актів, що регулюють відповідні питання;

7) посилити роботу із зростання правової культури населення, пов'язану з роз'ясненням податкового законодавства, значимості своєчасної та повної сплати податків, а також можливої відповідальності в разі ухилення від їх сплати;

8) підвищити державний контроль над дотриманням чинного законодавства у сфері оподаткування, адміністрування місцевих податків та зборів, а також над забезпеченням прав фізичних і юридичних осіб, свобод і конституційних прав кожного громадянина.

Процес управління бюджетними видатками на місцевому рівні потребує оптимізації видаткової частини місцевих бюджетів з врахуванням забезпечення покращення якості діяльності систем охорони здоров'я,

освіти та реформи житлово-комунального господарства.

Удосконалення механізму управління видатками місцевих бюджетів полягає у:

- вдосконаленні бюджетної класифікації з врахуванням застосування програмно-цільового методу управління ресурсами відповідного місцевого бюджету;
- конкретизації повноважень щодо видатків за галузями бюджетної сфери та належного розподілу між ними;
- посиленні контролю за використанням бюджетних коштів, шляхом збільшення контрольних заходів та більш ретельних перевірок відповідних місцевих бюджетів;
- збільшенні розміри штрафних санкцій за вчинення правопорушень органами, які беруть участь у процесі формування і виконання місцевих бюджетів.

АНОТАЦІЯ

Жадовець А.П. «Місцеві бюджети в економічній системі держави».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування за магістерською програмою

(шифр та назва спеціальності)

професійного за спрямування «Державні та муніципальні фінанси». –

(назва магістерської програм)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти функціонування місцевих бюджетів, їх значення в економіці, принципи міжбюджетних відносин, переваги бюджетної децентралізації.

Проаналізовано особливості та проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів, стан та структуру видатків місцевих бюджетів, тенденції розвитку міжбюджетних відносин.

Запропоновано шляхи оптимізації формування доходної частини місцевих бюджетів та напрями підвищення ефективності витрачання коштів місцевих бюджетів України.

Ключові слова: місцеві бюджети, місцеве самоврядування, об'єднані територіальні громади, міжбюджетні трансферти, децентралізація.

ANNOTATION

Zhadovets A. "Local budgets in the economic system of the country"

Qualifying work on obtaining a master's degree in the speciality «072 Finance, Banking and Insurance» under the master's program

(code and name of the specialty)

« Public and municipal finance». – Odessa National Economics University.

(title of master program)

– Odessa, 2019.

The work deals with the theoretical aspects of the functioning of local budgets, their role in the economy, principles of relations between budgets, advantages of budgetary decentralization.

Author analysis specifics and problems of formation the revenue of local budgets, state and structure of expenditures of local budgets, tendencies of development of relations between budgets.

Author offers the ways for optimization of formation the revenue of local budgets and directions to increase the efficiency of spending funds of local budgets in Ukraine.

Keywords: local budgets, local government, united territorial communities, transfers between budgets, decentralization.